

"BLUTSYDE" EN "TER CUERE"
OOK EEN OOSTENDSE AANGELEGENHEID

door Richard VERBANCK

Rodulf van Sint-Truiden (rond het jaar 1000) : De historicus mag niet van de waarheid afwijken, noch uit angst, noch uit sympathie.

Ik vind het noodzakelijk vooraf een tekst over te nemen van Raf SEYS in "COCLARIENSIA - 1987". Dit om eventuele misverstanden te vermijden.

FOUTEN

Van de Franse filosoof en historicus François Marie AROUET, gezegd VOLTAIRE (Parijs 1694-1778), lazen we eens dat de geschiedenis een onmetelijk archief is van leugens en een beetje waarheid : "L'Histoire, immenses archives de mensonges et d'un peu de vérité". Wat twee eeuwen na zijn dood nog juist is. In de geschiedschrijving worden fouten begaan ingevolge onbevoegdheid, blindelings geloof in al wat zwart op wit gedrukt staat, zelfs door opzettelijk geknoei van de waarheid om naakte realiteit te verbloemen, ingevolge van wat nog meer. Fouten zijn er om verbeterd te worden, zo dachten we altijd, en ook : het boeiende van de geschiedschrijving bestaat er nog steeds in nader te onderzoeken, dieper tot de kern van de zaak door te dringen en... op feiten en gebeurtenissen te stoten die een totaal ander licht werpen op wat voordien algemeen werd aanvaard. Ook in Koekelaere ! Ook wat de brand van 1437 betreft.

Gelieve deze wijze woorden voor ogen te houden want ze dienen als verontschuldiging voor velen, ook voor mij.

Voor wie de titel van mijn artikel raadselachtig klinkt wil ik dadelijk verklappen dat de plaatsnamen Ter Cuere en Blutsyde in verband zullen gebracht worden met de vorming van de Geule. Te Bredene zijn deze namen heilige koeien geworden die aanleiding hebben gegeven tot enkele fabeltjes die moeilijk uit te roeien zijn.

Is "Ter Cuere" een andere naam voor "Blutsyde" ? Één enkele tekst uit de Cartulaire van VLIETINCK heeft dit misverstand veroorzaakt blz. 192 : "in 't gehuchte ghenaeamt ter kuere ofte Blutsie". Ter kuere wordt hier uit het oorspronkelijk charter overgenomen en wordt geschreven zonder hoofdletter, zoals het hoort, in tegenstelling met Blutsie die een eigennaam is. Let ook op de U-E.

Deze tekst werd voordien verwerkt in zijn "Oude Oostende", maar wordt onbewust vervalst : het wordt "Ter Ceure of Blutsye". Hier wordt Ceure een eigennaam met hoofdletter, en het wordt E-U (blz. 51). De letterverwisseling is niet erg vermits keure of kuere dezelfde betekenis hebben.

Moet men uit deze éne tekst besluiten dat Ter Cuere een andere naam is voor Blutsyde ? Neen, want elders schrijft VLIETINCK : "Noordvrije of Oostende". Dit zal wel niemand letterlijk opnemen. Wanneer men het tijdstip in acht neemt waarop al deze charters werden opgesteld, en gelet op het taalgebruik dat verre van eenvoudig was, dan mag men verwachten dat misleidende uitdrukkingen werden neergepend. (Cartulaire f° 125 - In het "Oude Oostende" : blz. 41).

Het is voldoende geweten dat "ter ceure of cuere" duidt op een rechtsgebied : schependom, vierschare, keurgebied. Dit rechtsgebied valt niet altijd samen met de parochiegrenzen. Zo zien wij bij DE FLOU : "Vossenhol" : "binnen de prochie Breedene in een taveerne geheetgen 't Vossenhol ende binnen de Kuere van Oosthende (1548-49 - Staatsarchief Brugge - rek. Br. Vrye - blz. 64).

Bij VLIETINCK, blz. 157, vinden we : "Ziekenhuisje besmettelijke ziekten van Oostende bevindt zich "buiten Kuere", dus buiten het schependom van Oostende. Wellicht kan dit slaan op het "Huis ter Zieke Liederen" dat zich nabij Bredene-dorp bevond.

BLUTSYDE

De naam Blutsyde duikt in de oude dokumenten slechts op wanneer aldaar "de zee doorbrac". Zo kennen we veel vermeldingen, opgetekend op verschillende tijdstippen. Het moet een plaats geweest zijn waar weinig bescherming was tegen de zee, maar nergens staat geschreven waar ze lag en ook komt ze op geen enkel plan voor, ook niet op de kaart van POURBUS die nochtans kwistig was met toponiemen.

De inbraken van de zee nabij Blutsyde worden netjes op een rijtje gezet. De laatste vermelding slaat op de aanleg van een nieuwe weerdijk achter de bestaande oude groenen dijk. Rond dit tijdstip werd het stadsplan van VAN DEVENTER getekend en kwam de kaart van het Brugse Vrije van POURBUS klaar. De nieuwe dijk is reeds te zien op beide werken. POURBUS geeft echter een beter beeld van de strandverdediging vóór Oostende. We stellen vast dat het enige cruciale punt ligt op de plaats waar nu het Klein Strand van Oostende ligt, eertijds tussen de Stad en de Oostkeignaertweg. Oostwaarts bieden dijken en duinen voldoende bescherming.

Toen in 1478 de zee eens te meer doorbrak te Blutsyde werd een Thomas DE BUD van Oudenburg naar Oostende gezonden met zijn paard om te helpen.

Maar dan verschijnt Karel LOPPENS. Begin 1936 publiceert deze in BIEKORF een artikel waarin hij melding maakt van strandvondsten te Bredene. Het betreft sporen van bewoning tussen de huidige Groenendijk en - oostwaarts - kilometerpaal 33. Voor wie Bredene kent ligt dit punt ter hoogte van de Schoonheidsleerlaan.

LOPPENS, voor wie ik de meeste eerbied heb, heeft ook VLIETINCK gelezen en kent de naam Blutsyde. Zijn besluit is snel getrokken : hij heeft Blutsyde gevonden ! Maar hij fantaseert verder : gezien de naam eindigt op "yde" kan het niet anders of hier was vroeger een inham waar vissers woonden en het gehucht lag gedeeltelijk op de schorren vóór de duinen, gedeeltelijk in de duinen.

Wie had toen deze besluitvorming durven in twijfel trekken ? Zeker IK niet en ook Carlo LOONTIENS heeft LOPPENS gevolgd. Ook R. EECKHOUT (Zoeklicht op Bredene) verklaart zich akkoord maar ziet toch liever Blutsyde tussen de havengeul en de Groenendijk. Hiermede is hij al dichterbij de waarheid, maar Blutsyde blijkt een rekbaar geval te zijn.

Op het eind van het Loppensjaar (1936) verscheen van de hand van Edw. VLIETINCK een werkje over "De Yden van Vlaanderen". Daarin is geen sprake van Blutsyde maar LOPPENS krijgt wel een koele afstraffing : "De bewering alsof een YDE steeds een water, geul, kreek of vliet zou geweest zijn, is een loutere en door de feiten tegengesproken veronderstelling".

VLIETINCK gaat akkoord met vele buitenlandse taalkundigen die menen dat YDE niets anders is dan een plaats op het strand waar de boten (platbodems) kwamen aanleggen.

Het is dus een plaats op het strand waar de vissers kwamen "hidene". Er staat geschreven dat de vissers van Oostende hun netten kwamen drogen aan de oostduinen. Dit stukje oostduinen, waar ook de galg te vinden was, besloeg slechts 16 gemeten en was in 1395 door de hertog van Bourgondië geschonken aan de stad Oostende. Achter deze smalle duinen werd een dijk ter versterking aangelegd. Op het plan van VAN DEVENTER kan men zien dat tussen deze dijk en de oostelijke toegangsweg naar de stad enkele huizen staan. Daar dichtbij, maar dan aan de overkant van de oostkeignaertweg merken we eveneens een paar woningen. De eerste groep lag in het Oostschependom, een tamelijk moerassig gebied. We komen daarop terug.

Wat heeft LOPPENS gevonden ? Het is onbetwistbaar dat sedert de vroege middeleeuwen bewoning is geweest achter de duinen. Indien men de oude kustlijn doortrekt vanaf het meest zeewaartse punt van het verdwenen "Oud Oostende", dan lagen de duinen vóór Bredene minstens aan de laagwaterlijn. We weten met zekerheid dat de duinen sedertdien achteruit getrokken zijn bij gebrek aan dijken. De onbegroeide duinen stoven meer en meer het land in en bedekten met "tolmzand" (VLIETINCK) honderden gemeten landbouwgrond. We hebben zelf vastgesteld hoe op het strand aan de Vosseslag oude stenen grondvesten kwamen bloot te liggen na een zware storm. Ook wat men schorren noemt, maar in feite vroeger landbouwgrond was, kwam bloot te liggen en vertoonde sporen van begroeiing. De duinwachter wist ons te vertellen dat gedurende de laatste tien jaar de duinen minstens 50 meter achteruit getrokken waren. Een betonnen paal, op het stand, bood als richtpunt het nodige bewijs. Eens moet de stenen constructie achter de duinen gelegen hebben, vervolgens eeuwen lang bedolven geweest zijn om uiteindelijk weer te voorschijn te komen op het strand.

Zo verging het ook met de woonresten die te Bredene gevonden werden door Karel LOPPENS. Waarom kan dit Blutsyde niet zijn ?

We bezitten enkele teksten waaruit we kunnen afleiden waar enerzijds Blutsyde, en anderzijds "ter cuere" kon liggen ten opzichte van Oostende.

Cartulaire, blz. 182 : "Op de limiten s'lands vanden Vryen". Zelfde tekst : "ter plaatse genaempt ter cuere, dootslagen gebuert waren ende ook dicwils vagabonden en andere persoonen logieren, dewelcke de passanten bespieden vuyt ende inde stede gaande, by dage ende by nachte, om arch te doene..."

Dat volkje woonde dus dicht bij de oostelijke ingang van de stad (aan de twee bruggen) en hier komen we terug op het groepje huizen dat lag binnen het Oostschependom.

Eerst een woordje over dit Oostschependom. Dit gebied lag tussen de Keignaertweg en de stad en behoorde tot de jurisdictie van Het Vrije en de parochie Bredene.

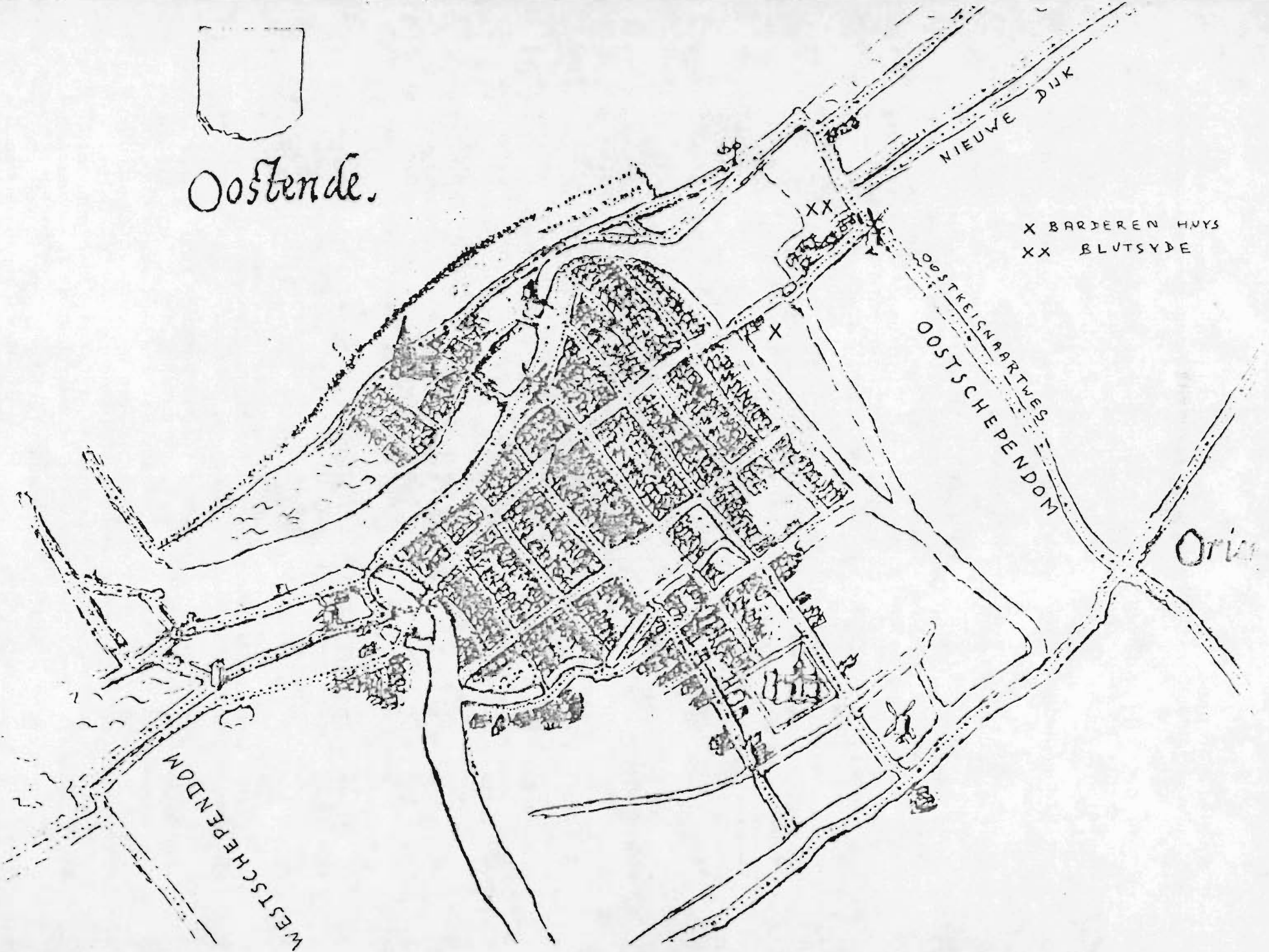
Ten westen van de stad, tussen de westkeignaertweg en de havenvliet lag het Westschependom.

Voor wie de toestand niet erg duidelijk is kan ik het voorbeeld aanhalen van de stad Sluis : "Door de aanleg van de wallen was er bovendien een terrein bij de stad Sluis getrokken, de z.g. Oost- en Zuidkeure, dat onder de jurisdictie van het Vrije viel

Oostende.

88 + 11

X BARJEREN HUYS
XX BLUTSYDE

en niet tot het rechtsgebied der stadschepenen behoorde". (Dr. M.K.E. GOTTSCHALCK - Historische geografie van westelijk Zeeuws-Vlaanderen).

Op de kaart van VAN DEVENTER werden de toponiemen door VLIETINCK bijgeschreven. Het woord "Oostschependom" laten we voor zijn rekening. Enkele eeuwen geleden noemde men dit rechtsgebied "Ter Cuere". In dit gebied woonde het stoute volkje, en dan meer in het klein gehucht langs de toegangsweg tot de stad dat Blutsyde noemde.

Het beste bewijs dat West- en Oostschependom buiten de jurisdictie vielen van de stad Oostende vinden we in het akkoord dat in 1562 gesloten werd tussen de magistraten van Oostende en Het Vrije waarbij enige herbergen, drankslijterijen en een brouwerij die TEGENAAN de stad gelegen waren moesten verdwijnen. We merken dat verschillende genoemde herbergen zich binnen het West- en Oostschependom bevinden : Ter Wiele (W), Het barderen Huus, gelegen vlakbij de dichtste van de twee bruggen die oostelijk toegang gaven tot de stad ("bij het Sas"). Dan Het Draecxken dat lag "aan de oostduinen te landewaert". Met oostduinen bedoelde men toen steeds de plaats waar de galg stond en waar nu het Klein Strand ligt.

Stel U één ogenblik voor dat Blutsyde Ter Cuere is - wat velen nog geloven - dan zaten volgens LOPPENS onze stoute bespieders ergens te loeren vanaf de Groenendijk. Ze moeten goede ogen gehad hebben !

1562 - In dit jaar moesten alle herbergen, drankslijterijen, bakkerijen en brouwerijen uit het oostschependom (Ter Cuere) en het westschependom verdwijnen. Verschillende herbergiers, en hun kwade gasten, verdwenen met de noorderzon. Veel andere nering zal in de kleine woonkern Blutsyde niet geweest zijn. Nadien kwam het tijdperk van de godsdienstige beroerten. Rond Oostende grepen schermutselingen plaats en uiteindelijk werd de stad bezet door Engelsen en Hollanders. Deze omringden de stad met bolwerken en grachten.

Indien in het jaar 1584 nog mensen woonden in het kleine gehucht Blutsyde, hetgeen ik betwijfel, zo werden ze op zekere dag verzocht op te hoepelen want opnieuw, en nu voor goed, zou de zee doorbreken te Blutsyde, zij het ditmaal met de hulp van de bezetters van Oostende.

De bedoeling was de streek onder water te zetten, en waar kon de doorsteek beter gebeuren dan op de plaats die van ouds gekend was als de meest zwakke tegenaan de stad : tussen de galg en de oude groenen weerdijk. Een gedeelte van de dijk werd afgegraven en de Geule vormde zich waar eens de oostkeignaertweg lag. De oostduinen zouden nog lang een hindernis of drempel vormen waarover men bij laag water kon rijden.

In zijn werk over "Het Oude Oostende" heeft VLIETINCK het stadsplan van VAN DEVENTER laten overtekenen met enkele lijnen die de moderne stad moeten situeren. Het was een poging, en er zullen wel enige afwijkingen zijn. Indien we de overtekening aanvaarden dan ligt het oude oostschependom of Ter Cuere bijna helemaal in de huidige havengeul en visserskaai. Het gehucht Blutsyde moeten we zoeken op het kleine strand en in de havengeul.

Zo verdwenen geluidloos de namen Blutsyde en Ter Cuere. Beide mogen in verband gebracht worden met de voorgeschiedenis van de

Geule. De doorsteek was als het ware een logisch vervolg op de vele vroegere natuurlijke doorbraken.

Mijn besluit : er is nooit een "verzwolgen vissersgehucht" geweest dat Ter Cuere of Blutsyde noemde. Blutsyde was niets anders dan een klein gehucht binnen het oostschependom of Ter Cuere, parasiterend op de stad Oostende en leefbaar door de verkoop van drank waarop geen accijnzen betaald werden. Kortom, een gehucht met een kwalijke reputatie.

TER CEURE JAARBOEK 1986

Met de regelmaat van een klok is in het voorjaar 87 weer het TER CEURE jaarboek verschenen. Eens te meer gevuld met een waaier van interessante onderwerpen.

Frans VANLEENHOVE zet in met "een publieke verkoop van de goederen van Marie-Adèle-Henriette Arrighi de Casanova de Padoue gelegen te Bredene en te Klemsterke. Een bijdrage die familiekundigen en "kadastralen" kan interesseren.

In het archief te Brugge vond men een tweede brief van Johannes VANBESIEN, soldaat van Napoleon, die, eens te meer, in leesbare taal wordt gezet en van de nodige commentaar wordt voorzien door Richard VERBANCK, die hiermee niet aan zijn proefstuk is, want hij commentarieerde reeds vroeger een brief van dezelfde soldaat VANBESIEN.

Marc LOY voert Filomene STUBBE en haar, oudste, café van Bredene ten toneele. Een stukje volkshistoriek.

In een korte bijdrage heeft Richard VERBANCK een overzicht van de resten van de oude sluizen van Slijkens die bij het uitvoeren van peilingen voor afbraakwerken in 1901 ontdekt werden. Een bladzijde meer in de geschiedenis van de sluizen van Sas-Slijkens.

De belangrijkste bijdrage is naar mijn inzien wel het stuk dat Richard VERBANCK pleegde over de visaanvoer en handel tijdens de oorlog 1940-45. Over dit onderwerp is er tot nog toe weinig of niet gepubliceerd geworden. Buiten een sfeerbeeld van wijlen Juul FILLIAERT en cijfermateriaal van de heer Ch. GILLIS is er ons niets anders bekend. Bekeken door een bril, waarmee men bij ons ten lande meestal de gebeurtenissen uit de oorlogstijd bekijkt is dit wel te begrijpen. Het is meestal zeer gevoelsgeladen materie waaraan men zich liefst niet waagt. Gelukkig begint ook hierin een kentering te komen en wordt van verschillende zijden op een objectieve wijze de gebeurtenissen tussen 1940 en 1945 beschreven. De bijdrage van Richard VERBANCK in verband met visaanvoer en handel aan onze kust catalogueer ik in deze reeks. Zeker te lezen.

Daniel DESCHACHT spreekt in een kort stukje over de aanstelling van een politiecommissaris te Bredene in 1803. Het jaarboek wordt besloten door een uitstekende bijdrage van Karel CLYBOUW over de oude dorpskern in Bredene. In een kanjer van 26 bladzijden voert hij ons met de hand doorheen de oude Bredense dorpskern waar hij huis na huis commentarieert op basis van een reeks nota's die hij vanaf zijn jeugd jaren noteerde.

Met de samenstelling van de raad van beheer, de werking gedurende het jaar 1986 en de aanzienlijke ledenlijst besluit dit rijk gedocumenteerd Jaarboek van onze bloeiende zuster (of broeder) vereniging. Doe zo voort.

J.B. DREESEN